

Ένα κινητό εργαστήριο στην υπηρεσία της τέχνης

Το ζηλευτό έργο του «Διαγνωστικού Κέντρου» του Ιδρύματος Ορμύλια

Της **ΝΕΛΛΗΣ ΑΜΠΡΑΒΕΛΑ**

Η αποστολή του είναι ξεκάθαρη. Με την επιστημονική έρευνα και την ανάπτυξη νέων τεχνολογικών εφαρμογών, συμβάλλει ουσιαστικά στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας μας. Το «Διαγνωστικό Κέντρο Έργων Τέχνης» του Ιδρύματος Ορμύλια λειτουργεί για παραπάνω από δέκα χρόνια πραγματοποιώντας αναλύσεις μνημείων και έργων τέχνης, από το Άγιον Όρος έως το Αμστερνταμ, και πιο πρόσφατα στην Ακρόπολη. Με την ανάπτυξη ενός κινητού εργαστηρίου με πρωτότυπα όργανα για τη μελέτη της διατήρησης έργων τέχνης, το Ίδρυμα Ορμύλια δραστηριοποιείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, επεκτείνοντας συνέχεια το αντικείμενο των αναλύσεων του και αντιπροσωπεύοντας τη χώρα μας σε μια διεθνή προσπάθεια για τη διατήρηση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς...

Ο σκοπός του Ιδρύματος ταιριάζει απόλυτα με την παράδοση του ορθόδοξου μοναχισμού: «να προσφέρει στον άνθρωπο και τον πολιτισμό»... Έτσι περιγράφεται άλλωστε και στον σχετικό πρόλογο της ιστοσελίδας του Ιδρύματος, ενός ζηλευτού διαδικτυακού τόπου που λίγοι άλλοι πολιτιστικοί φορείς στην Ελλάδα έχουν να προσφέρουν στο κοινό τους.

Το Ίδρυμα Ορμύλια δημιουργήθηκε με τη βούληση της Ιεράς Μονής Σί-

μωνος Πέτρας του Αγίου Ορους και του Ιερού Κοινοβίου «Ευαγγελισμός της Θεοτόκου», που βρίσκεται στο ομώνυμο Μετόχι της Ιεράς Μονής στην Ορμύλια της Χαλκιδικής. Οι δραστηριότητες του Ιδρύματος δεν είναι μόνο πολιτιστικές: κάτω από το Ίδρυμα λειτουργεί και το κέντρο κοινωνικής συμπαράστασης, ιατρικής πρόληψης και έρευνας.

Το «Διαγνωστικό Κέντρο Έργων Τέχνης» είναι η δεύτερη από τις δύο βασικές μονάδες του Ιδρύματος Ορμύλια. Λειτουργεί ένα άρτιο επιστημονικό εργαστήριο, από τα ελάχιστα του είδους που λειτουργούν στον ευρωπαϊκό χώρο. Και αυτό, με συνεργασίες στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, με ανώτατα και ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς παρόμοιων δραστηριοτήτων. Το επιστημονικό εργαστήριο έχει στο δυναμικό του τις αδελφές του κοινοβίου, που έχουν στο βιογραφικό τους σπουδές εικονογράφων και χημικών, καθώς και μια ομάδα επιστημόνων που έχουν δραστηριοποιηθεί στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Επιστήμη on the road...

Αυτό το ανθρώπινο δυναμικό έχει καταφέρει να αναπτύξει ένα φορητό εργαστήριο με σκοπό τη μελέτη της διατήρησης έργων τέχνης. Επιστήμη on the road... Σημαντικό επίτευγμα για τα ελληνικά –και όχι μόνον– δε-

δομένα: ο Γεώργιος Καραγιάννης, μέλος της ομάδας του «Διαγνωστικού Κέντρου» εξηγεί στην «Κ» ότι η έννοια του φορητού εργαστηρίου αποτελεί «πλέον ανάγκη στην τεκμηρίωση και στην τεχνική ανάλυση και διάγνωση μνημείων και αντικειμένων». Τα μνημεία άλλωστε δύσκολα μετακινούνται με σκοπό την επίσκεψη σε ένα εργαστήριο... «Δύο είναι τα ζητούμενα: να μπορεί κανείς να δουλέψει επί τόπου (in situ), και η τεχνολογία του να είναι μη καταστρεπτική (να μην επιφέρει καταστροφές στο αντικείμενο στο οποίο γίνεται η ανάλυση)». Αυτά τα δύο βασικά στοιχεία φαίνεται ότι συνδυάζονται ήδη στο πλαίσιο των φορητών οργάνων που έχει αναπτύξει το κέντρο. Όργανα πρωτότυπα, που «έχουν ανακοινωθεί» και μεταξύ των οποίων υπάρχουν και κάποια με διεθνείς πατέντες. «Με αυτό τον τρόπο, αφενός γίνεται έρευνα για τις νέες τεχνολογίες που θα μπορούν να συνεισφέρουν στη διάγνωση και τεκμηρίωση των αντικειμένων, και αφετέρου, γίνεται η εφαρμογή τους».

Την εφαρμογή τους αποζητούσε το 2004, και το ευρωπαϊκό πρόγραμμα EU-ARTECH, με το οποίο συνεργάστηκε εφ'εώς το «Διαγνωστικό Κέντρο», ως μέρος μιας ομάδας 12 ερευνητικών υποδομών από 8 διαφορετικές χώρες της Ευρώπης, με κοινό σκοπό τη διεπιστημονική μελέτη της διατήρησης μιας κοινής πολιτι-

Το όργανο του φορητού εργαστηρίου του «Διαγνωστικού Κέντρου Έργων Τέχνης» του Ιδρύματος Ορμύλια, λαμβάνει in situ πληροφορία ανάκλασης από έργο του Τζιόρτζιο Τσιαβόνε στο Αμστερνταμ.

στικής κληρονομιάς. Μεταξύ των μελών της ομάδας του EU-ARTECH, συγκαταλέγονται το Λούβρο και η National Gallery του Λονδίνου. «Για το Ίδρυμα, η αναγνώρισή του ως μέλος αυτής της ομάδας μεγάλων υποδομών στην Ευρώπη που ασχολούνται με την επιστήμη της συντήρησης (conservation science), είναι ένα σημαντικό επίτευγμα». Με χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι συμμετέχοντες του προγράμματος δραστηριοποιήθηκαν σε τρεις κατευθύνσεις: «Η πρώτη ήταν η πρόσβαση στα εργαστήριά μας σε μελετητές που θέλουν να δουν τα απο-

τελέσματα της έρευνας για συγκεκριμένα αντικείμενα, μνημεία ή έργα. Η δεύτερη ήταν η δικιά μας μετακίνηση για την ανάλυση αντικειμένων in situ (με το λεγόμενο MoLab - Mobile Lab) και η τρίτη είχε να κάνει με την ανάπτυξη νέων οργάνων και νέων τεχνολογιών για την επιστήμη της συντήρησης».

Το Ίδρυμα Ορμύλια συμμετείχε στις δύο τελευταίες δράσεις, αναπτύσσοντας όργανα και προγράμματα που καλύπτουν μια ευρεία περιοχή εφαρμογών, «από εφαρμογές φασματοσκοπίας έως εφαρμογές υπερήχων υψηλών συχνοτήτων».

Από τον Μονέ στον Αγ. Ευθύμιο

Ένα επιτυχές παράδειγμα της δράσης του Κέντρου στο πλαίσιο του προγράμματος EU-ARTECH αποτελεί η διερεύνηση της κατάστασης διατήρησης της ζωγραφικής τεχνικής και των υλικών των τοιχογραφιών του Αγ. Ευθυμίου, παρεκκλησίου του Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης. Μέσα από τη μελέτη του σχεδίου, την αποτύπωση φθαρμένων επιγραφών και τον προσδιορισμό της χρωματικής παλέτας, το Διαγνωστικό Κέντρο διευκόλυνε τη σύγκριση των τοιχογραφιών του μνημείου με άλλα σωζόμενα μνημεία της περιόδου, με απώτερο σκοπό την αναγνώριση της ταυτότητας του ζωγράφου.

Η βυζαντινή τέχνη όμως ήταν μόνον η αρχή. Οι δραστηριότητες του Κέντρου επεκτείνονται και εκτός Ελλάδος, συμπεριλαμβανομένου και του Αμστερνταμ, όπου οι Έλληνες επιστήμονες πραγματοποίησαν μελέτες πάνω σε πίνακες του Κλοντ Μονέ και του Τζιόρτζιο Τσιαβόνε, χρησιμοποιώντας τα δικά τους φορητά όργανα. Και πέρα από τις μετακινήσεις με το φορητό τους εργαστήριο, το Ίδρυμα Ορμύλια έχει εγκαταστήσει και δύο δικά του, πρωτότυπα επιστημονικά όργανα στην Ιορδανία και την Αίγυπτο (Βασιλική Ακαδημία Επιστημών της Ιορδανίας και Κέντρο Τεκμηρίωσης της Πολιτιστικής και Περιβαλλοντολογικής Κληρονομιάς της Αιγύπτου, αντίστοιχα), εξάγοντας έτσι τεχνολογικές εφαρμογές που σχεδιάστηκαν από και μέσα στο ίδιο το κέντρο.